

**BOOK REVIEW: BATYREVA S. G. BUDDHIST COLLECTION
OF THE KALMYK SCIENCE CENTER RAS MUSEUM COLLECTION:
STUDY AND COMPILATION OF THE CATALOG (2014–2016). –
ELISTA, 2016. – 160 p. (with ill.).**

O. Ohnyeva

PhD (History), Senior Fellow

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

gulripsh17@gmail.com.

S. G. Batyreva's monograph presents the results of scientific research on the history of the formation and study of Buddhist art collection in Kalmyk Science Center of Russian Academy of Science. The materials of this collection were gathered from 1999 until 2016 and were described and analyzed by the author in 2014–2016. S. Batyreva's Monograph shows the results of detailed research of collection and consists of two parts: 1. The Investigation of the collection and 2. Collection's catalogue. 1. There are four main themes. S. G. Batyreva's investigation reflects the specific nature of the formation of Buddhist collections in the end of the 20th century and the beginning of the 21st century in Kalmykia and reveals the historical reasons for the current situation of their study. S. Batyreva provides a general view of the collection in the light of ethnic specificity of Buddhist iconography. The author considers the identified Kalmyk, Buryat, Mongolian, Tibetan versions of works of Buddhist art as a part of cultural heritage of Kalmykia. Batyreva's analysis of the Kalmyk sacral artistic tradition revealed visible local features of iconographic interpretation on paintings (thankas), graphic images (parma), and sculptures. The author denoted a problem of attribution of Buddhist art works by comparing and analyzing of different collections. 2. The catalogue compiled by Batyreva contains description of Buddhist paintings (thangkas, parma, tsakli, 96 items) and sculptures (round sculpture and relief, tsatsa, 52 items). As a result of the author's description, the names of modern Kalmyk artists-thangka painters, sculptures and masters of arts and crafts were revealed and thus the anonymous tradition of canon performance was interrupted. S. G. Batyreva's monograph is devoted to the cultural analysis of the tradition in the study of fine arts of Buddhism. It was formed during the interaction of tradition and innovation.

Keywords: Buddhist art collection, ethnic specificity, modern Kalmyk artists-thangkas painters, paintings (thangkas, parma, tsakli), sculptures, tradition and innovation

О. Д. Огнева

**РЕЦЕНЗИЯ НА: БАТЫРЕВА С. Г. БУДДИЙСКАЯ КОЛЛЕКЦИЯ
МУЗЕЙНОГО СОБРАНИЯ КАЛМНЦ РАН:
ИЗУЧЕНИЕ И СОСТАВЛЕНИЕ КАТАЛОГА (2014–2016). –
ЭЛИСТА, 2016. – 160 с. (ил.).**

Перед дослідниками історії буддійського мистецтва стоїть складне завдання: по можливості поновляти деякі з майже втрачених внаслідок тих чи інших історичних подій його сторінок, як це сталося, наприклад, із сакральним мистецтвом Калмикії. І найкращими з усіх можливих засобів заповнення історично утворених лакун стають ретельний пошук і активна збиральницька робота відповідних матеріалів з їхнім подальшим послідовним опрацюванням, що має завершитися створенням каталогу і його виданням. Світлана Гарріївна Батирева, авторка книги “Буддийская коллекция музейного собрания КалмНЦ РАН: изучение и составление каталога (2014–2016)”

© 2018 O. Ohnyeva; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

послідовно, протягом багатьох років досліджує калмицьке мистецтво в усіх його напрямках. Про це свідчить хоча б низка видань, які побачили світ лише у XXI сторіччі, і серед них – “Старокалмыцкое искусство XVII – начала XX вв. Опыт историко-культурной реконструкции”, 2005; “Народное декоративно-прикладное искусство калмыков XIX – нач. XX вв.”, 2006; “Традиционное изобразительное искусство Калмыкии XIX – нач. XX вв. Опыт историко-культурной реконструкции”, 2011; “Изобразительное искусство Калмыкии XX века (1957–2000 гг.)”, 2014. І видання, що рецензується, є логічним продовженням багаторічної праці дослідниці.

У рецензованій праці С. Г. Батиревої об’єктами дослідження стали твори буддійського мистецтва, які збиралися з 1999-го по 2016 р., а описувалися та вивчалися нею у 2014–2016 рр. Кількість проаналізованого образотворчого матеріалу свідчить про обшир і багатоаспектність роботи, реалізованої С. Батиревою. Такий авторський підхід визначив структуру її видання, що містить два взаємообумовлених розділи. Перший розділ – це дослідження, яке складається з чотирьох глав. Другий розділ – каталог, де представлено буддійські живопис і скульптуру. Здійснене авторкою фундаментальне вивчення матеріалу дало їй змогу виокремити “старокалмыцкое искусство XVIII – начала XX ст. как этнический вариант искусства северного буддизма в исторических реалиях бытия культуры и религии народа” (с. 10). Під час вивчення історії комплектування зібраних матеріалів і різновидів їхніх надходжень вона виділила характерні особливості творів, які депортованим калмикам вдалося захопити з собою, зберегти і повернутися з ними на батьківщину після реабілітації (с. 22).

Перший розділ дослідження Світлани Батиревої, що представлений у чотирьох главах, відбиває чотири головні теми. Послідовність викладу дослідження образотворчого матеріалу визначила зміст і послідовність глав. Особливості формування буддійських зібрань Калмикії наприкінці XX ст. і на початку XXI ст. розглядаються в першій главі, що присвячена історії комплектування музейного зібрання КалмНЦ РАН, звертаючи увагу на час, коли був порушений процес історичної спадкоємності – передача “з покоління в покоління традиційної основи буття народу” (с. 13). Водночас авторка виявляє історичні умови для їхнього сучасного дослідження, реконструкції культурного спадку на основі пошуку і збору матеріалів з їхньою подальшою каталогізацією. Як визначає С. Батирева, “История комплектования музейного собрания КалмНЦ РАН является отправной точкой в истории его происхождения, знание которого необходимо в анализе коллекции” (с. 18). У другій главі авторка презентує колекції в контексті етнічної специфіки буддійської іконографії, зазначаючи, що буддійське образотворче мистецтво Калмикії формувалося в “конкретних історичних, ландшафтних і культурних умовах існування етносу” (с. 23). Попри “випадковий” внаслідок історичних реалій характер комплектування, Батирева таки сподівається, що в цілому зібрання дає уявлення про калмицький пантеон, що формувався у XVIII – на початку XIX ст. Зміни, що спостерігаються в каноні зображень персонажів пантеону, окрім інших процесів, обумовлені ізоляваністю від буддійських центрів. Авторка розглядає ідентифіковані бурятські, монгольські, тибетські версії буддійського мистецтва як частину культурної спадщини Калмикії. У третій главі дослідження розглядає калмицьку сакральну художню традицію і виявляє локальні особливості іконографічної інтерпретації на танках, графічних зображеннях (парма) та в скульптурі. На основі порівняльного розгляду вітчизняних і закордонних колекцій, у тому числі калмицьких зібрань у музеях Німеччини (Дрезден, Гернгут) і України (Музей мистецтв ім. Ханенків, Київ), у четвертій главі С. Г. Батирева звертається до проблеми атрибуції буддійських художніх творів. Вона зазначає, що “слагаемая в установлении места и времени создания, атрибуция, таким образом, являет основу изучения коллекции” (с. 61). Узагальнюючи

аналіз калмицького іконографічного матеріалу, С. Г. Батирева виявляє його особливості, що дає їй змогу вибудувати послідовність та відповідні етапи розвитку буддійського мистецтва Калмикії.

Другий розділ – каталог містить описи буддійського образотворчого матеріалу, у тому числі живопису (танки, парма, цаклі – 96 одиниць зберігання) та скульптури (кругла, рельєф, цацха – 52 одиниць зберігання). Здійснені С. Батиревою описи репрезентують імена сучасних калмицьких художників-танкописців, скульпторів, майстрів прикладного мистецтва і таким чином переривають анонімну традицію канонічного мистецтва. Проте чорно-біле видання образотворчого матеріалу часом позбавляє можливості його використання при роботі з дослідженням, залишаючи лише одне – вірити на слово авторці. Хоча саме кольорове вирішення є однією з найцікавіших характеристик калмицького сакрального живопису. Іноді опис не уважно вчитаний. Так, зображення визначено як персонаж Ушнишавіджая, але в описі вказано ім'я іншого персонажа – бодхисаттва Авалокитешвара (с. 94). Або персонаж названий як Ваджрадхара, а в пантеоні гелук це аді-будда і колір його тіла – синій, зображений білотілим, і це може бути персонаж на ім'я Ваджрасаттва (с. 95), чиє ім'я в іншому місці відтворено з помилкою: “Ваджасаттва” замість Ваджрасаттва. Неякісний друк не дає чітко встановлювати атрибути персонажів, а відсутність кольору позбавляє можливості коригувати наведені імена. На жаль, укладений каталог внаслідок його незадовільного друку не відображає повною мірою кінцевий результат дослідження, що його виконала С. Батирева. Але, попри все, робота С. Г. Батиревої, присвячена культурологічному аналізу калмицького сакрального мистецтва в контексті досліджень буддійського образотворчого мистецтва, яке формувалося в процесі взаємодії саме традиції та інновації, дало змогу авторці виявити складну структуру взаємодії іконографічного канону і традиції, етнічні особливості буддійського мистецтва Калмикії та стадії його розвитку.